

Examen VSBO PBL

2026

tijdvak 1
maandag 11 mei
07.30 - 09.30 uur

Mens en Maatschappij

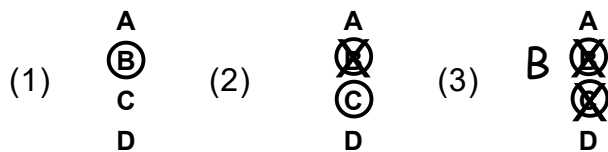
Naam kandidaat _____ Kandidaatnummer _____

Noteer alle antwoorden in dit opgavenboekje.

Dit examen bestaat uit 39 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 41 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

- Omcirkel het goede antwoord (voorbeeld 1).
- Geef verbeteringen aan volgens voorbeeld 2 of 3.

Mens en werk

Kelner Liyonardo

Liyonardo is werkzaam in de dienstensector. Hij is een kelner (waiter). Hij doet dit werk al 10 jaar. Elke dag weer leert hij iets nieuws en wordt hij steeds beter in zijn werk. Hij gaat elke dag met plezier naar zijn werk, maar is van mening dat zijn werk een lage status heeft.

- 2p 1 Liyonardo werkt in de dienstensector.
→ Noteer twee andere beroepen die ook onder de dienstensector vallen.
- 1
- 2
- 1p 2 Noteer een mogelijke reden waarom Liyonardo elke dag vroeg opstaat om te gaan werken.
-
-
- 1p 3 Werk bestaat uit geestelijke en/of lichamelijke inspanningen van een persoon. Om deze inspanningen uit te kunnen voeren, heb je bepaalde vaardigheden nodig.
Op welke manier kan Liyonardo aan de **vaardigheden** komen om te kunnen werken?
- A Door een hoog salaris te krijgen.
- B Door gewaardeerd te worden.
- C Door trainingen te volgen.

- 1p 4 Liyonaldo vindt dat zijn beroep een lage status heeft.
Een beroep heeft een lage status wanneer het
A afwisselend is.
B kantoorwerk is.
C salaris laag is.

Grappenmaakster

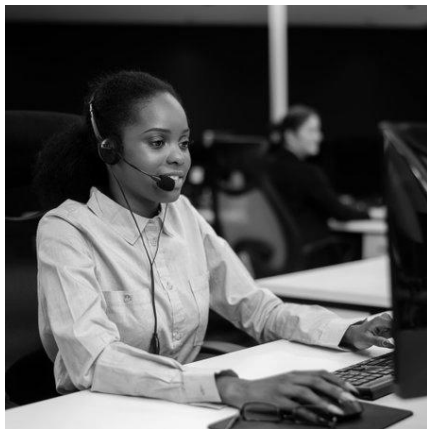
Marivienne werkt als telefoniste bij een middelgroot bedrijf. Ze heeft een goede band met haar collega's en haar afdelingschef. De beslissingen in het bedrijf worden gezamenlijk als één team genomen. Marivienne denkt dat het belangrijk is om een goede sfeer op de werkvloer te hebben. Dit zorgt voor betere prestaties. Na vijf jaar werken heeft Marivienne de rol van probleemoplosser van de afdeling gekregen.

- 1p 5 *Omcirkel het **juiste** woord.*
Marivienne heeft een goede band met haar afdelingschef en haar collega's.
Dat betekent dat de *arbeidsverhoudingen* / *arbeidsomstandigheden* bij haar op de werkplek goed zijn.

Het juiste woord is:
- 1p 6 De afdelingschef van Marivienne neemt alle beslissingen samen met haar collega's.
Welke **leiderschapsstijl** heeft de afdelingschef van Marivienne?
A De autoritaire leiderschapsstijl.
B De democratische leiderschapsstijl.
C De dictatoriale leiderschapsstijl.

- 1p 7 Een goede sfeer op de werkvloer zorgt ervoor dat Marivienne en haar collega's elke dag met plezier gaan werken.
Deze goede sfeer wordt bereikt door ...
A avontuur en regels.
B competitie en bekendheid.
C vertrouwen en respect.
- 1p 8 *Omcirkel het **juiste** woord.*
Marivienne is telefoniste maar heeft onbewust de rol van probleemoplosser van de afdeling gekregen.
De rol van probleemoplosser is een *formele* / *informele* rol van Marivienne.

Telefoniste Millicent

Millicent werkt bij een callcenter. Om daar werk te krijgen, had ze zich ingeschreven bij een uitzendbureau. Ze had weinig opleiding. Toen ze aangenomen werd, moest ze een cursus voor telefoniste volgen. De laatste tijd investeert het bedrijf waarvoor Millicent werkt steeds meer in computers. Millicent is om die reden een beetje bezorgd.

- 1p 9 Het bedrijf waarvoor Millicent werkt, investeert steeds meer in computers. Wat voor gevolg kan dat hebben voor de werknemers?
De werknemers ...
A hoeven niet bang te zijn dat ze hun werk gaan verliezen.
B met minder opleiding kunnen als eerste hun werk verliezen.
C met veel ervaring en die ouder zijn, worden niet ontslagen.
- 1p 10 Door de invoering van steeds meer computers wordt de positie van enkele groepen op de arbeidsmarkt nog slechter. Een reden dat er groepen zijn, die een slechte positie op de arbeidsmarkt hebben is omdat ...
A deze groepen vaak de taal van het land niet beheersen.
B deze groepen vaak geen laagbetaalde banen willen.
C deze groepen voornamelijk uit ouderen bestaan.

- 1p 11 Millicent, die telefoniste is, kreeg haar baan nadat ze bij een uitzendbureau gesolliciteerd had.
→ Noteer één rol van een uitzendbureau.

.....

.....

- 1p 12 Werknemers bij een callcenter, die werkloos worden, worden structureel werkloos. Dus dat betekent dat ze hun baan bij het callcenter verliezen.
→ Noteer één reden dat deze werknemers structureel werkloos worden.

.....

.....

Seú (oogstfeest)

Voorbeeld van enkele deelnemers in klederdracht aan de Seú-optocht op Curaçao

- 1p 13 Seú ook wel het 'Thanksgiving' van Curaçao genoemd is een oogstfeest. De deelnemers lopen al dansend in traditionele klederdracht door de straten van Curaçao.
Voor toeristen is deze optocht een mooie ervaring, omdat ze dan kennis kunnen maken met de Seú van Curaçao.
→ Noteer één mogelijke manier waarop de overheid meer toeristen naar Curaçao kan laten komen om de Seú-optocht mee te maken.

.....

.....

- 1p 14 De bijdrage van de overheid heeft voor meer toeristen gezorgd tijdens de Seú-periode.
Op welke manier heeft de **economie** van Curaçao direct kunnen profiteren van het feit dat er meer toeristen naar ons eiland zijn gekomen?
A Door de toename van bouw van hotels.
B Door de toename van de deviezen.
C Door de toename van groepen aan de Seú.
- 1p 15 In het hoogseizoen komen er bijna elke dag één of meer toeristenschepen naar Curaçao.
Hoe worden deze dagtoeristen genoemd?
A cruisetouristen
B ecotoeristen
C stay-over toeristen

Rechten en plichten

De rechten van de leerling

- 1p 16 De meeste landen hebben de kinderrechten erkend. Ook op onze eilanden zijn deze kinderrechten belangrijk. Eén van deze rechten is het recht op onderwijs.
→ Welke internationale organisatie houdt zich bezig met de belangen van het kind?
.....
- 1p 17 Wat is een plicht van een leerling op onze eilanden?
De leerling moet ...
A op afgesproken tijd aanwezig zijn op school.
B potlood gebruiken om proefwerken te maken.
C volgens afspraak airco's aanzetten in lokalen.
- 1p 18 Welke van de volgende beschrijvingen geven een juiste plicht van Mario in de klas?
A De meeste boeken van Mario zijn niet gekaft.
B Mario gaat goed om met zijn klasgenoten.
C Voor de toets neemt Mario snel zijn leerstof door.

- 1p 19 Docent Pedro vindt dat op zijn school leerlingen recht hebben op een airco in het lokaal. Hij heeft zelf een airco gekocht, maar wil zijn geld terugkrijgen.
Wat kan Pedro **het beste** doen zonder dat het nadelige gevolgen heeft voor de leerlingen?
A De leerlingen om een bijdrage vragen.
B In gesprek gaan met de directie van de school.
C Weigeren les te geven en dus te gaan staken.

- 1p 20 Er is een groot probleem met een groepje leerlingen dat niet naar school gaat.
De overheid wil ervoor zorgen dat deze leerlingen onderwijs krijgen.
Hoe kan de overheid **het beste** ervoor zorgen dat die groep leerlingen toch naar school gaat?
A Flexibele lestijden aanbieden.
B Leerplichtambtenaren aanstellen.
C Subsidies geven aan scholen.

Democratie vs. Dictatuur

- 1p 21 Een burger in een democratisch land, zoals Sint Maarten, heeft het recht om zelf te beslissen of hij lid wil worden van een politieke partij.
Deze burger maakt in dat geval gebruik van zijn ...
A actief kiesrecht.
B algemeen kiesrecht.
C passief kiesrecht.
- 1p 22 In elke democratie worden de grondrechten of mensenrechten van elke burger gerespecteerd.
→ Noteer een grondrecht dat elke burger in een democratisch land heeft.

.....

bron 1: Democratie

bron 2: Dictatuur

- Iedere vier jaar zijn er verkiezingen.
- In 2024 waren er twaalf verschillende politieke partijen waarop het volk kon stemmen.
- De regering kan na elke verkiezing uit andere politieke partijen bestaan.
- Het volk heeft invloed hoe het land bestuurd wordt.
- De kiezer stemt op wie hij wil zonder consequenties.

- Om de vijf jaar zijn er verkiezingen.
- Het volk mag alleen op één politieke partij stemmen.
- De regering bestaat altijd uit dezelfde politieke partij, omdat er geen andere politieke partijen zijn.
- Het volk heeft geen invloed hoe het land bestuurd wordt.
- De regering weet op wie de kiezer heeft gestemd.

- 1p 23 Afbeelding 1 is een voorbeeld van een democratisch land, terwijl afbeelding 2 een voorbeeld is van een dictatuur. Waaraan kan je merken dat bron 2 een voorbeeld is van een dictatuur?
- A** Er zijn elke vijf jaar volksverkiezingen.
- B** Er zijn geen vrije en geheime verkiezingen.
- C** Er zijn gesloten en openbare verkiezingen.

Supermarkt

Een supermarkt plaatst iedere week nieuwe recepten op hun website 'smakelijketen.com'. De ingrediënten die in de recepten worden gebruikt, kunnen kijkers direct kopen bij de supermarkt door ze in hun winkelmandje te stoppen.

- 1p 24 Van welk soort massamedium heeft de supermarkt gebruikgemaakt om zijn recepten te plaatsen?
- A Van de audiovisuele media: de gebruiker kan beelden zien en geluid horen.
 - B Van de gedrukte media: de gebruiker kan de tekst op het scherm lezen.
 - C Van de interactieve media: de gebruiker kan zien en meteen bestellen.
- 1p 25 Op welke manier hebben de massamedia een centrale rol gespeeld door de plaatsing van recepten op 'smakelijketen.com'? Op het gebied van ...
- A democratische besluitvorming.
 - B cultuuroverdracht.
 - C vrijetijdsbesteding.
- 1p 26 Welke functie van de massamedia heeft de supermarkt verborgen gebruikt om zijn doel te bereiken?
- A amusement
 - B meningsvorming
 - C (sluik)reclame

Telefoon verboden in de klas

Vanaf schooljaar 2024-2025 is het in Nederland in het funderend en voortgezet onderwijs verboden om mobiele telefoons, tablets en smartwatches te gebruiken in de klas.

Telefoongebruik verboden in de klas

- 1p 27 Verschillende dagbladen hebben over dit verbod geschreven. Artikelen over dit verbod in de massamedia hadden een

..... functie voor de maatschappij.

- 1p 28 Walter vindt dat dit verbod niet past bij deze moderne tijd. Hij vindt dat telefoons, tablets, smartwatches en andere digitale zaken automatisch een plek moeten hebben in de klas.
→ Wat kan Walter doen om in de krant zijn ontevredenheid te laten zien?

.....
.....

- 1p 29 Van welk recht heeft Walter gebruikgemaakt op het moment dat hij zijn mening in de krant heeft geschreven?

.....

- 1p 30 Zowel de publieke als commerciële tv-zenders in Nederland hebben veel aandacht besteed aan het bericht dat de mobieltjes verboden worden in de klas. Er zijn verschillende programma's gemaakt die hebben gezorgd voor hoge kijkcijfers voor de **publieke** omroep NPO1.
Welke van onderstaande zinnen **past het beste** bij de publieke omroep?
A De overheid heeft voor het uitzenden van het programma betaald.
B De reclame-inkomsten dekken de uitzendkosten van het programma.
C Sponsors hebben voor het uitzenden van het programma betaald.
- 1p 31 Wat voor programma's zullen eerder bij een **commerciële** zender uitgezonden worden om meer kijkcijfers te krijgen?
A meer amusementsprogramma's
B meer informatieve programma's
C meer politieke programma's

Nieuwsselectie

- 2p 32 D'Shanty is hoofdredacteur bij een krant.
Haar taak is om samen met de andere eindredacteurs te bepalen welk nieuws in de krant verschijnt.
→ Noteer, in twee stappen, hoe dat gebeurt.
- stap 1:
-
- stap 2:
-
- 1p 33 Er zijn verschillende selectiecriteria om te bepalen welk nieuws in de krant komt te staan.
→ Noteer één van deze selectiecriteria.
-

- 1p **34** Journalisten komen op verschillende manieren aan nieuws.
Dit nieuws selecteren ze eerst zelf, voordat ze dit doorgeven aan de redactie.
→ Noteer één manier hoe journalisten nieuws selecteren voordat ze het doorgeven aan de redactie.

.....

.....

- 1p **35** Het nieuws dat in de media komt, wordt geselecteerd.
Dit gebeurt op verschillende momenten.
Eén criterium waarop nieuws geselecteerd wordt is ...
A de tijd hoe laat het nieuws wordt uitgezonden.
B kiezen welke reclame past bij het nieuwsartikel.
C welke bronnen belangrijk zijn voor het nieuws.

Politiek en beleid

Politieke partijen

Parlementsgebouw op Curaçao

Parlementsgebouw op Sint Maarten

- 1p **36** Het parlement van Curaçao telt 21 leden, terwijl het parlement van Sint Maarten 15 leden telt.
Het parlement van Curaçao en het parlement van Sint Maarten hebben ...
A wetgevende macht.
B uitvoerende macht.
C rechtsprekende macht.

- 1p 37 Tijdens een verkiezingscampagne voor het parlement zorgt een partij dat de burger de partij herkent aan de ...
A toespraken van de gouverneur.
B posters langs de weg.
C propaganda op scholen.
- 1p 38 Politieke partijen die in de regering en ook in het parlement zitten noemen wij ...
A coalitiepartijen.
B oppositiepartijen.
C minderheidspartijen.

Politieke besluitvorming

De politiek kent vele actoren die elk hun eigen rol en verantwoordelijkheid hebben.
Er worden beslissingen genomen en wetten gemaakt. Daarnaast hebben burgers en organisaties ook het recht om mee te beslissen.

- 1p 39 Welke rol hebben organisaties bij het proces van politieke besluitvorming?
De organisaties kunnen
A demonstraties organiseren.
B vertegenwoordigers kiezen.
C wetsvoorstellen afkeuren.